

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Спеціальність 101 «Екологія»

«Допускається до захисту»

Зав. кафедри ландшафтової екології та
екотерапії професор Лавров В.В.
« _____ » _____ 2023 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

НА ТЕМУ:

«ВПЛИВ ТА НАСЛІДКИ АНТРОПОГЕННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПРИКЛАДІ
НАЦІОНАЛЬНОГО ДЕНДРОЛОГІЧНОГО ПАРКУ «СОФІЇВКА», МІСТО
УМАНЬ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

Виконав Заїченко Роман Васильович

Керівник кандидат с.-г. наук

Будак О.О.
Консультант з охорони праці

Рецензент доцент

Проф. В.Сидор

Я, Заїченко Роман Васильович, засвідчую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Біла Церква - 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет Екологічний

Спеціальність 101 "Екологія"

«Затверджую»

Гарант ОПП «Екологія», першого
(бакалаврського) рівня вищої освіти, канд. с-г.
наук, доцент В.М. Харчишин

«07» листопада 2022 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу здобувачу

Заїченко Роману Васильовичу

Тема «Вплив та наслідки антропогенної діяльності на прикладі національного дендрологічного парку «Софіївка», місто Умань Черкаської області».

Затверджено наказом ректора № 89/3 від 24.05.2023 р.

Термін здачі студентом готової кваліфікаційної роботи в деканат: до «09»
06 2023 р

Структура кваліфікаційної роботи й орієнтовні обсяги розділів:

Титульна сторінка - 1 стор.

Зміст роботи - 1 стор.

Завдання на роботу - 3 стор.

Реферат і ключові слова - 2 стор.

Вступ - 2 стор.

Огляд літератури - 10 - 15 стор.

Завдання, матеріал і методика роботи - 2 стор.

Результати досліджень - 20 - 25 стор.

Охорона праці - 5 стор.

Висновки і пропозиції - 2 стор.

Список використаних літературних джерел - 4 -5 стор.

Перелік питань що розробляються в роботі.

1. Опрацювати літературні джерела (підручники, наукові статті, монографії) стосовно антропогенного впливу на довкілля та написати розділ «Основні джерела антропогенного забруднення довкілля»

2. Написати розділ «Завдання, матеріали та методи виконання досліджень».

3. Зібрати дані стосовно загальної характеристики дендрологічного парку «Софіївка», характеристику рослинного, екологічного стану ґрунтів, водойм, природоохоронних заходів, що проводяться.

4. Написати розділ «Результати досліджень».

5. Зібрати необхідні дані та опрацювати розділ «Охорона праці».

6. Провести обробку та аналіз отриманих даних стосовно екологічного стану дендропарку «Софіївка», зробити висновки та обговорити результати, щодо покращення його екологічного стану та природоохоронних заходів.

Календарний план виконання роботи:

Етапи виконання	Дата виконання етапу	Відмітка про виконання
Огляд літератури	до 1 січня 2023 р.	<i>виконано</i>
Методична частина	до 20 жовтня 2022 р.	<i>виконано</i>
Аналіз результатів проведених досліджень	до 1 лютого 2023 р.	<i>виконано</i>
Оформлення роботи	до 1 квітня 2023 року	<i>виконано</i>
Перевірка на плагіат	до 1 червня 2023 р.	<i>виконано</i>
Подання на рецензування	до 15 червня 2023р.	<i>виконано</i>
Попередній розгляд на кафедрі	до 15 червня 2023 р.	<i>виконано</i>

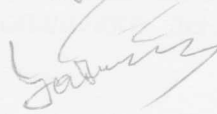
По завершенні оформлення роботи основні положення, висновки та пропозиції необхідно доповісти на засіданні кафедри, науковій конференції студентів.

Керівник кваліфікаційної роботи,
асистент каф. загальної екології
та екотрофології

Олег БУДАК

Завдання до виконання отримав

Роман ЗАЇЧЕНКО

Дата отримання завдання « 07 » 09 2022 р.

РЕФЕРАТ

Тема кваліфікаційної роботи Заїченко Романа «Вплив та наслідки антропогенної діяльності на прикладі національного дендрологічного парку «Софіївка», місто Умань Черкаської області».

Природне середовище - невід'ємна умова життя людини і суспільного виробництва, оскільки воно є необхідним середовищем існування людини і джерелом потрібних йому ресурсів. Антропогенна діяльність людини призвела до глобальних екологічних криз, пов'язаних з потеплінням планети, появою кислотних дощів та руйнуванням озонового шару, забруднення ґрунтів, водойм, зникнення унікальних видів рослин, тварин.

Особливо актуальними є питання охорони природно заповідного фонду, унікальних парків. Тому темою нашої роботи стала «Вплив та наслідки антропогенної діяльності на прикладі національного дендрологічного парку «Софіївка», місто Умань Черкаської області.

Мета роботи: дослідити антропогенний вплив на НДП «Софіївка».

Об'єкт досліджень: національний дендрологічний парк «Софіївка».

Кваліфікаційна робота виконана на основі аналізу зібраних даних та результатів досліджень. Робота має вступну частину, огляд літературних джерел, результати власних досліджень, висновки та пропозиції.

Обсяг роботи 67 сторінок, містить 25 рисунків, список літератури із 29 джерел.

В роботі проведено огляд літературних джерел про наслідки забруднення атмосферного повітря ґрунтів, водойм, його впливу на рослинний та тваринний світ, зібрано та проаналізовано дані про загальний екологічний стан дендропарку «Софіївка», природоохоронні заходи, що проводяться для його збереження, зроблено висновки.

Ключові слова: ґрунти, водойми, атмосферне повітря, важкі метали, вуглеводороди, інвазія, рудеранти, ерозія.

SUMMARY

The subject of Roman Zayichenko's qualifying paper is "The influence and consequences of anthropogenic activity: case study - arboretum "Sophyivka", the city of Uman, Cherkasy region."

Natural habitat is an integral condition of human life and social production, as it is a necessary environment for human existence and a source of the needed resources. Anthropogenic human activity has caused global environmental crises associated with global warming, emersion of acid rains, ozone layer destruction, water and soil pollution, as well as the extinction of unique species of animals and plants.

The issue of nature reserves and unique parks protection is especially relevant nowadays. Therefore, the subject of the graduation paper is "The influence and consequences of anthropogenic activity: case study - arboretum "Sophyivka", the city of Uman, Cherkasy region."

Objective: to study the anthropogenic impact on the arboretum "Sophyivka".

Subject matter of the study: arboretum "Sophyivka".

Qualifying paper was written on the basis of the collected data analysis and research results. It consists of an introductory clause, literature review, research results, conclusions and proposals.

Graduation paper volume is 67 pages, it contains 25 drawings and a list of bibliographical references from 29 sources.

Qualifying paper also contains a literature review on the consequences of atmospheric air, soil and water pollution and its impact on flora and fauna. Collected and analyzed data on the general ecological condition of arboretum "Sophyivka" and environmental protection measures that were carried out for its preservation. Conclusions were drawn.

Key words: soils, water bodies, atmospheric air, heavy metals, oil products, invasion, ruderals, erosion.

ВИСНОВКИ

1. У дендропарку «Софіївка», попри доволі добре розвинену і обладнану для відвідувачів інфраструктуру, є низка негативних чинників різного походження, що порушують умови існування унікального фонду видів рослин і тварин. Найбільше виражена рекреаційна дигресія рослинного і ґрунтового покривів. Поза плановою мережею шляхів з твердим покриттям виникло 652 м стежок. Вони становлять 6,3 % від сумарної довжини мережі разом із стежками. Із них 21,6 % виникли внаслідок порушення норм відвідування дендропарку.

2. Надмірного рекреаційного навантаження зазнають структурні компоненти дендропарку, які є найбільш привабливими (зони 1, 2). Саме навколо цих об'єктів витоптування живого надґрунтового покриву та ґрунту, механічні пошкодження рослин найінтенсивніші, особливо на суміжних ділянках огляду цікавих місць, на берегах ставків, спуску до водоспаду. Активність дигресивних процесів зростає, якщо ділянка знаходиться на крутих схилах. Спрямовуванню й концентрації поверхневих стоків дощових вод та збільшенню їх руйнівної сили сприяють також стежки, натоптані вздовж схилів. Це призводить до площинної і навіть вертикальної ерозії ґрунту.

3. Щоб зменшити зазначені загрози, доцільно, насамперед, унеможливити нерегульовану рекреацію та мінімізувати порушення норм поведінки відвідувачів, покращивши контроль. Слід узгодити мережу доріг, алей, оглядових та інших майданчиків (напрями, ширину, площу, огороження тощо) – загалом всю інфраструктуру відпочинку та отримання нових знань з наявними напрямками пересувань рекреантів з урахуванням їх кількості і попитів. Ґрунт на доцільних стежках, особливо на крутих, еродованих схилах, варто захистити твердим покриттям. Надійним захистом від інвазії рудерантів із суміжних угідь може стати щільне узлісся з чагарником у підліску. Необхідний захист гідрографічної мережі, особливо

ПРОПОЗИЦІЇ

Від початку створення понад двох століть фітоценоз парку «Софіївка» знаходиться в стані змін, викликаних природними явищами, біологічними особливостями рослинності та наслідками людської діяльності.

Паркові насадження характеризуються постійною зміною видового та вікового складу. Погодно-кліматичні умови, онтогенетичні процеси та міжвидова конкуренція сприяють проходженню циклічних етапів формування, розквіту та розпаду рослинних угруповань. Проте, художній задум ландшафтного архітектора вбачає певну сталість паркового пейзажу, яку необхідно дотримуватись шляхом ведення раціонального догляду за насадженнями, вчасними рубками та підсадкою рослин.

Наявність підросту свідчить про потенційну можливість заміни сенільних рослин в деревостані. Вивчення проблеми збереження рослинних композицій в історичних парках не можливо без ґрунтового дослідження успішності природного поновлення рослин у штучних паркових угрупованнях.

Розробка стратегії догляду за зеленими насадженнями в історичних парках зумовлена рядом обмежень, що стосуються збереження ідеї та візуальної концепції. Циклічність природних змін, що властиві всім живим організмам спонукає до введення довготривалих програм реконструкції та збереження паркових композицій. В ключі цих потреб, контроль за природним поновленням рослин потребує постійного моніторингу та вчасного керування процесами самовідновлення. Зменшення кількості підросту агресивних видів, шляхом відбору найкращих екземплярів, дасть змогу сформувати різновікову структуру у якій чітко будуть виокремлюватимуться покоління. Такий підхід забезпечить поступову заміну сенільних рослин у деревостані та сформує стійке рослинне угруповання.

У 2014 р. різними видами рубок у парку було заготовлено близько 155 м³ деревини на площі близько 57 га, чим завданий суттєвий збиток

біорізноманіттю. Крім того, у Софіївці незаконно проводилися рубки в 2013 р., 2014 р. і 2015 р., не маючи лімітів, затверджених Мінприродою України.

Однією з головних проблем парку є забруднення довкілля відвідувачами через їхній низький рівень виховання, неусвідомлення цінності природних і культурних надбань парку. Масовість напливу туристів лише поглиблює кризу екосистеми.

Окрім цього, сусідні будівлі, такі як автозаправна станція, також негативно впливають на рослинність заповідника.

Для рівноважного розвитку Софіївського екомuzeю необхідні не лише гроші на підтримання інфраструктури парку, але й зміна менталітету відвідувачів і мешканців міста. Адміністрація парку сподівається, що внесення пам'ятки до списків Світової спадщини ЮНЕСКО поліпшить ситуацію. Втім, ніяких державних чи регіональних заходів, спрямованих на зміну відношення відвідувачів до довкілля і музею зокрема, не проводиться.

Сидорук Г.О., Бугаченко Л.Л., Напригодна М.М. Основа екологічної теорії та методика. Навчальний посібник. – К.: Діора, 2002. – 352с.

Сидорук Г.О., Назар М.М., Ануцій Р.С. Основа загальної екології. Підручник для вищих навчальних закладів. – К.: Либіда, 1999. – 308с.

Сидорук В.М., Гайд О.П. Екологічне право України: К.: НДІУ, 2000.

Трубацький М.А., Курочка В.П. «Питання Рівності» з туризму «Екологія і територія природи». – К.: УМКС ІО, 1990.

Трубацький М.М., Дар'я І.Г., Алішан М.М., Філіппі М.П. Доглядові методи вивчення «Синхронія» – К.: вид-во АН УРСР, 1961.

Трубацький В.С., Сидорук В.М., Вірек Р.А. Умова екологія та охорона національного середовища. – Львів: Афіза, 2001.

Трубацький В.С. Екологія та охорона національного природного середовища України та інших країн. – Львів: «Афіза», 2002-2003 рр.

Трубацький Ю.А. Основа екології. – Львів: «Афіза», 1990. – 248с.

Харківський А.В., Хмель Г.А. Географія України. – Львів: видавництво державного університету. – К.: БІСД, 1979.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрейцев В.І. Право екологічної безпеки :Навч. та наук.-практ.посіб.- К.:Знання-Прес,2002.-332 с.
2. Бердій Я.І.,Джигирей В.С.,Кидисюк А.І. та інші. Основи екології та охорона навколишнього природного середовища .Навчальний посібник для вузів. Львів,1999.238 с.
3. Баб'як О.С. , Біленчук П.Д. , Чирва Ю.О. Екологічне право України : Навч. Посіб. К.: Атака , 2000. -216с.
4. Білявський Г.О., Фундуй Р.С. Практикум із загальної екології. Львів : Афіша , 2000
5. Бойчук Ю.Д., Солошко Е.М., Бугай О.В. Екологія і охорона навколишнього середовища: Навчальний посібник. -2-ге вид. стер. - Суми: ВТД “ Університетська книга ” , 2003. -284с.
6. Білявський Г.О., Бутченко Л.І., Навроцький В.М. Основи екології: теорія та практикум. Навчальний посібник. –К. :Лібра , 2002. -352с.
7. Білявський Г.О. ,Падун М.М. ,Фундуй Р.С. Основи загальної екології :Підручник для вузів. Вид. 2 -е-. К.: Либідь, 1995. -308с.
8. Бровдій В.М., Гаца О.О. Екологічне проблема України : К.: НПУ, 2000.
9. Голубець М.А. , Кучерявий В.П. , та ін. Конспект лекцій з курсу “ Екологія і охорона природи”. К.: УМК ВО , 1990.
10. Грисюк М. М., Дерій І. Г., Антонов М. М., Олійник М.П. Дендрологічний заповідник «Олександрія». - К., вид-во АН УРСР, 1961
11. Джигирей В.С. , Сторожук В.М. , Яцюк Р.А. Основи екології та охорона навколишнього середовища. - Львів : Афіша , 2001.
12. Джигирей В.С. Екологія та охорона навколишнього природного середовища :Навч. посібник .-К.:Т-во “Знання”,КОО,2002.-203 с.
13. Злобін Ю.А. Основи екології. К.: Лібра , 1998. -248с.
14. Качинський А.Б. , Хміль Г.А. Екологічна безпека України – аналіз , оцінка та державна політика . К.: НІСД , 1997.

15. Корсак К.В., Плахотник О.В. Основи екології: Навч. Посіб. К.: МАУП , 1998. . -216с.
16. Клименко М.О., Прищепа А.М., Вознюк Н.М. Моніторинг довкілля : Навчальний посібник / За редакцією Клименко М.О.- Рівне : УДУВГП , 2004. -232с.
17. Кучерявий В.П. Екологія .- Львів :Світ,2000. – 386с.
18. Лук'янова Л.Б. Основи екології . К.: Вища школа , 2000.
19. Серебряков В.В. Основи екології . К.: Знання –Прес , 2001.
20. Трофімович В.В. Основи екології : Навч. Посіб. К.: ІЗМН , 1996.-212 с.
21. Федішин Б.М. Хімія та екологія атмосфери : Навч. Посіб. / За редакцією Федішин Б.М. : К.: Алеута , 2003. -272с.
22. Інформація про наслідки для довкілля від російської агресії в Україні 24 лютого – 18 березня 2022 року. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. 21 березня 2022. Архів оригіналу за 11 квітня 2022. URL: <https://mepr.gov.ua/news/39062.html> – Дата доступу: 19.09.2022.
23. Вегера Л.В. Таксономічний склад деревних і кущових насаджень кварталу № 26 НДП «Софіївка» НАН України згідно підсумків інвентаризації / Л. В. Вегера, В.П. Пономаренко // Автохтонні та інтродуковані рослини: зб. наук. праць. - 2012. - Вип. 8. - С. 64-70.
24. Матеріали Четвертої Всеукраїнської науково-практичної конференції «Євроінтеграція екологічної політики України». Одеса: Одеський державний екологічний університет. 2022, 448 с.
25. Косенко І.С. Дендрологічний парк «Софіївка» / І.С. Косенко. – Умань, 2003. –240 с.
26. Сидорук Т.М. Трав'янисті багаторічні рослини відкритого ґрунту національного дендропарку «Софіївка»: монографія / Т.М. Сидорук; за ред. І.С. Косенко. – Умань: УВПІ, 2008. – 121 с.
28. Статут національного дендрологічного парку «Софіївка» національної академії наук України (нова редакція) м. Умань – 2016 р.

29. Галюк В. Подорож у казку: Мальовничі місця України // Слобідський край. - 1996. - 26 вересня. .Усенко П. Спадщина Станіслава Щенського: Парк «Софіївка» - нагадування про минущість пристрастей і вічність краси // День. - 1997. - 25 січня.

A handwritten signature in cursive script, likely belonging to the author of the text, located in the lower right quadrant of the page.